

Waardestelling

Gemeente: Leusden

Adres: Treekerweg 5

Postcode: 3832 GW Leusden

Datum beschrijving: 9 maart 2014 en 9 april 2014

Datum foto's: 19 maart 2014 en cyclomedia

Opgesteld door: drs. B.H.H.M. Giesen-Geurts i.s.m. ir. W. Dubelaar-Schippers

WAARDERING	TOELICHTING OP HET ALGEMEEN BELANG VOOR DE GEMEENTE LEUSDEN
<i>I Cultuurhistorische waarde: belang van het object/complex</i>	
1. als bijzondere uitdrukking van (een) culturele, sociaal-economische en/of bestuurlijke/beleidsmatige en/of geestelijke ontwikkeling(en);	Van belang als boerderij op landgoed Den Treek-Henschoten en landgoederengeschiedenis van Leusden.
2. als bijzondere uitdrukking van (een) geografische, landschappelijke en/of historisch-ruimtelijke ontwikkeling;	Niet van toepassing.
3. als bijzondere uitdrukking van (een) technische en/of typologische ontwikkeling(en);	Niet van toepassing.
4. wegens innovatieve waarde of pionierskarakter;	Niet van toepassing.
5. wegens bijzondere herinneringswaarde.	De Zwarte Hen is een zeer oud erf, vermoedelijk eerder Bavoort geheten. Relatie (opdrachtgeverschap) met de voor Leusden zeer belangrijke familie De Beaufort, o.a. landgoedeigenaren en enkele burgemeesters. Onderdeel van de geschiedenis van landgoed Stichting Den Treek-Henschoten.
<i>II Architectuur- en kunsthistorische waarde: (bijzonder) belang van het object/complex</i>	
1. voor de geschiedenis van de architectuur en/of bouwtechniek;	Traditionele typologie van de dwarshuisboerderij, met zorgvuldig gekozen materialisering, gevelindeling en detaillering. Voornamelijk uitstraling waaruit relatie met landgoedarchitectuur blijkt.
2. voor het oeuvre van een bouwmeester, architect, ingenieur of kunstenaar;	Onbekend.
3. wegens de hoogwaardige esthetische kwaliteit van het ontwerp	Traditionele typologie van de dwarshuisboerderij met veeschuur, met zorgvuldig gekozen materialisering, gevelindeling en detaillering. Voornamelijk uitstraling waaruit relatie met landgoedarchitectuur blijkt.
4. wegens het bijzondere materiaalgebruik, de ornamentiek en/of monumentale kunst;	Zorgvuldige materialisering (o.a. verfijnd metselwerk), gevelindeling en detaillering
5. wegens de bijzondere samenhang tussen exterieur en interieur	Bezoek interieur maakt geen deel uit van het onderzoek.
<i>III Situationele en ensemblewaarde</i>	

1. betekenis als essentieel (cultuurhistorisch, functioneel en / of architectuurhistorisch en visueel) onderdeel van een complex	De dwarsboerderij is het hoofdgebouw / hoofdmoment van het erf.
2. a. bijzondere, beeldbepalende betekenis van het object voor het aanzien van zijn omgeving; b. bijzondere betekenis van het complex voor het aanzien van zijn omgeving, wijk, stad of streek;	a. Karakteristieke en beeldbepalende ligging aan de Treekerweg te midden van open land tegenover bosperceel, net buiten de bebouwde kom van Leusden-Zuid bij kruispunt van wegen. De Treekerweg doorkruist van noord naar zuid het landgoed Den Treek en ligt op de overgang van de Utrechtse Heuvelrug en de Gelderse Vallei. b. Idem IIIa.
3. a. bijzondere betekenis van het complex wegens de hoogwaardige kwaliteit van de bebouwing in relatie tot de onderlinge historisch-ruimtelijke context en in relatie tot de daarbij behorende groenvoorzieningen, wegen, wateren, bodemgesteldheid en/of archeologie; b. bijzondere betekenis van het object wegens de wijze van verkaveling/ inrichting/ voorzieningen.	a. Geen bijzonderheden, dwarshuisboerderij met veeschuur. b. Karakteristieke ligging te midden van open land tegenover bosperceel, net buiten de bebouwde kom van Leusden-Zuid bij kruispunt van wegen. De ligging van de Treekerweg op de overgang van Utrechtse Heuvelrug naar Gelders Vallei is hier goed beleefbaar.
<i>IV Gaafheid en herkenbaarheid: belang van het object/complex</i>	
1. wegens de architectonische gaafheid en/of herkenbaarheid van ex- en/of interieur;	De dwarshuisboerderij is qua hoofdvorm zeer gaaf behouden en is ook na verbouwing tot woonhuis nog zeer goed als voormalige boerderij herkenbaar.
2. wegens de materiële, technische en/of constructieve gaafheid;	De gehele hoofdvorm, en een groot deel van de gevelindeling en detaillering zijn behouden of hersteld. Ook met toevoeging van nieuwe vensters en deuren nog goed herkenbaar als voormalige boerderij.
3. als nog goed herkenbare uitdrukking van de oorspronkelijke of een belangrijke historische functie;	Goed herkenbaar als voormalige boerderij met veeschuur.
4. wegens de waardevolle accumulatie van belangwekkende historische bouw- en/of gebruiksfasen;	Voor zover bekend als geheel gebouwd in 1868. De veeschuur is waarschijnlijk (veel) jonger en heeft ook verschillende bouwfasen.
5. wegens de gaafheid en herkenbaarheid van het gehele ensemble van de	De dwarshuisboerderij en de veeschuur vormen een karakteristiek ensemble.

samenstellende onderdelen (hoofd- en bijgebouwen, hekwerken, tuinaanleg e.d.)	
6. in relatie tot de structurele en / of visuele gaafheid van de stedelijke, dorpse of landschappelijke omgeving	Onderdeel van de verspreide landgoedbebouwing langs de zeer oude Treekerweg, die het landgoed Den-Treek doorsnijdt.
Onderdelen zonder monumentale waarden	Niet van toepassing.
<i>V Zeldzaamheid</i>	
1. belang van het object/complex wegens absolute zeldzaamheid in architectuurhistorisch, bouwtechnisch, typologisch of functioneel opzicht;	Niet absoluut zeldzaam, wel zeer karakteristiek
2. uitzonderlijk belang wegens de relatieve zeldzaamheid in relatie tot één of meer van de onder I t/m III genoemde onderdelen	Niet van toepassing.
3. als karakteristiek voorbeeld van een object dat een veel voorkomende, maar belangrijke functie of typologie uit het verleden weerspiegelt en daardoor karakteristiek is voor de stedelijke, dorpse of landschappelijke omgeving.	Zeer karakteristiek voorbeeld van een zorgvuldig vormgegeven dwarshuisboerderij in landgoederenzone.
Receptiegeschiedenis, prijzen e.d.	Genomineerd voor de Erfgoedprijs Leusden 2009

GEGEVENS	
<i>Naam object</i>	De (Zwarte) Hen
<i>Oorspronkelijke functie</i>	agrarisch
<i>Huidige functie</i>	wonen
<i>Typologie</i>	dwarshuisboerderij
<i>Stijl/stroming</i>	Traditioneel, invloed neoclassicisme
<i>Bouwtijd</i>	1868
<i>Relevante wijzigingen</i>	In 2005 verbouwd tot woonboerderij naar ontwerp van architect ir. G.W. van Hoogevest.
<i>Architect(en)/ontwerper(s)</i>	onbekend
<i>Opdrachtgever</i>	Jhr. W.H. de Beaufort
<i>Bouwkundige karakteristiek</i>	Dwarshuisboerderij met voorhuis van anderhalve bouwlaag gedekt door een afgewolfd zadeldak gedekt met gesmoorde oud-Hollandse pannen. Bakstenen hoeklisenen waarop een gootlijst op klossen die als een kroonlijst fungeert. In de voorgevel paneeldeur met bovenlicht tussen lisenen, zesruits schuifvensters met luiken en licht getoogde bovendorpels met strekkenlagen.

	Blindnissen in de mezzanino. Nieuwe dakkapellen/ Het achterhuis in heeft een rietgedekt afgewolfd zadeldak. Diverse gietijzeren stalramen en in de voormalige mestdeuren is glas gezet. Tevens glaspui in loggia en diverse dakramen.
<i>Kunstwerken / gedenktekens/ die onderdeel zijn van het monument</i>	Sluitsteen met jaartal 1868 in achtergevel hoofdgebouw.
<i>Groen</i>	Niet van toepassing
<i>Bijgebouwen</i>	Veeschuur links, parallel aan het achterhuis
<i>Stedenbouwkundige ligging</i>	Met het voorhuis evenwijdig aan de Treekerweg gelegen, van de straat gescheiden door een voortuin en links een oprit en veeschuur. Juist buiten de bebouwde kom van Leusden-Zuid gelegen op een splitsing van wegen en deel uitmakend van de zeer verspreide vooral agrarische en landgoedbebouwing die de Treekerweg kenmerkt. De Treekerweg doorkruist van noord naar zuid het landgoed Den Treek en ligt op de overgang van de Utrechtse Heuvelrug en de Gelderse Vallei. De weg dateert al uit de 14 ^e eeuw of ouder, toen het landgoed Den Treek nog een hofstede was.
<i>Geschiedenis</i>	De Hen, die ook wel de Zwarte Hen werd of wordt genoemd, is waarschijnlijk opvolger van de middeleeuwse boerderij Bavoort. Het ligt in een reeks van oude historische locaties van Hohorst tot Den Treek. Vanwege de vruchtbare grond ontstonden hier al vroeg een aantal rijke huizen en boerderijen. In 1812 kwam de boerderij in handen van Mr., Willem Hendrik de Beaufort en werd onderdeel van landgoed Den Treek (in 1919 samen met Henschoten ondergebracht in de Stichting Den Treek-Henschoten). De eerste pachtboer was een zoon van de koetsier van Den Treek. De huidige boerderij dateert voor zover bekend in zijn geheel uit 1868. De boerderij is verbouwd in 1962-1963, waarbij ook bijgebouwen zijn afgebroken of gewijzigd. De veeschuur links lijkt te zijn verlaagd. Bij de verbouwing is de deur met levensboom midden in de voorgevel vervangen door een venster en zijn ook de mestdeuren in de zijgevels van het achterhuis in vensters veranderd. De opkamer is verdwenen. Bij de verbouwing / restauratie in 2005 naar ontwerp van bureau Hoogevest (G.W. van Hoogevest was architect en bewoner van het huis) uit Amersfoort, is een aantal wijzigingen uit 1962-1963 terug gedraaid. De dakvensters in het voorhuis zijn veranderd in dakkapellen en is er een loggia in de rechter zijgevel gemaakt.
<i>Overige</i>	Niet van toepassing.
<i>Voorstel omvang bescherming</i>	De gehele dwarshuisboerderij. Veeschuur nader te bezien.

BRONNEN	
<i>Nr. 1</i>	Hans Renes, Hans Vlaardingerbroek en Leo Wevers, Leusden, geschiedenis en architectuur, Zeist 1998
<i>Nr. 2</i>	Gemeentearchief Leusden BV 62-160, diverse opstellen tussen 1952 en jaren 70
<i>Nr. 3</i>	Historische Kring Leusden, aantekeningen dhr. W. van Kooij
<i>Nr. 4</i>	Wout van Kooij en Lia van Burgsteden, Leusdense boerderijen op de kaart, Leusden 2013, deel 2. p. 73
<i>Nr. 5</i>	W.Bos, Tussen Bavoort en Den Treek, Leusden 1996
<i>Nr. 6</i>	Juryrapport Erfgoedprijs Leusden 2009
<i>Nr. 7</i>	Leusden Toen, 25e jaargang nr. 3, augustus 2009, open monumentendagnummer, p. 6,7 Treekerweg5, De Zwarte Hen
<i>Nr. 8</i>	MIP rapport provincie Utrecht 1990, onderzoeker B. Giesen-Geurts
<i>Nr. 9</i>	Google Maps / Streetview, cyclomedia 01-05-2013

